

Χάσμα γενεών - Απαντήσεις

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Το νέο χάσμα των γενεών»

A1. Ο συντάκτης του κειμένου υποστηρίζει ότι η κύρια διαφορά παλαιότερης και νεότερης γενιάς έγκειται στο γεγονός ότι οι σύγχρονοι νέοι δεν έχουν τις πνευματικές αναζητήσεις των πρεσβύτερων. Πιο συγκεκριμένα, οι νέοι σήμερα δεν έρχονται σε ουσιαστική επικοινωνία με τα πνευματικά δημιουργήματα του πολιτισμού μας, γεγονός που αποδίδει ο συντάκτης στη γενικότερη απαξίωση της σύγχρονης εποχής για το παρελθόν και τα επιτεύγματά του.

A2.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Λάθος
- ε. Σωστό

B1.

πειθαρχία = υπακοή
πλέγμα = δίκτυο
ακούσματα = ερεθίσματα
νοοτροπία = κοσμοθεωρία
γεννήθηκε = δημιουργήθηκε

B2.

εξοικείωση → οικείος, οικιακός
αντιτίθεται → παράθεση, αντιθετικός
αποξένωση → ξενοφοβία, παράξενος
υποκατάστατο → στάση, αντίσταση
εντοπίζεται → επιτόπιος, άτοπος

Γ1. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου ο αρθρογράφος θέτει το ερώτημα: «Σήμερα, ποια είναι τα στοιχεία που προσδιορίζουν το χάσμα των γενεών;» Με το συγκεκριμένο ερώτημα ο συντάκτης διευκολύνει τη μετάβαση σε όσα θα υποστηρίξει στη συνέχεια του υπόλοιπου κειμένου, επιτυγχάνοντας τη συνοχή του λόγου μεταξύ των περιόδων. Πρώτα θέτει το ερώτημα, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προβληματίζοντάς τον, και έπειτα απαντά σε αυτό με τρόπο άμεσο και παραστατικό. Με την απάντησή του στην πρώτη παράγραφο καταγράφει ένα

Έξυπνα και Εύκολα!

στοιχείο της εποχής που έχει οδηγήσει σε χάσμα των γενεών («Η πρώτη αυθόρμητη απάντηση είναι η τεχνολογία») και στη δεύτερη παράγραφο παραθέτει πιο ουσιαστικές διαφορές που προσδιορίζουν τις διαδοχικές γενιές («Η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε εμάς και στους επιγόνους μας είναι ο “πνευματικός ορίζοντας”»).

Γ2. Η πρώτη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με παραδείγματα. Ο συντάκτης υποστηρίζει πως η τεχνολογία και το διαδίκτυο έχουν αλλάξει τη νοοτροπία των ανθρώπων σήμερα, αναφέροντας ως παραδείγματα συγκεκριμένα τεχνολογικά επιτεύγματα και εφαρμογές που έχουν κατακλύσει την εποχή μας («Τα έξυπνα κινητά, η ευκολία του πρόχειρου πληκτρολογίου, οι ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, το Instagram, το TikTok»). Πρόθεση του συντάκτη είναι να υποστηρίξει και να ενισχύσει περαιτέρω τη θέση του αναφορικά με την κυριαρχία της τεχνολογίας στη ζωή μας. Τα παραδείγματα καθιστούν το κείμενο πιο οικείο και προσίτο στον δέκτη, αφού συνδέουν τη θέση του συγγραφέα με την εμπειρική πραγματικότητα και τα βιώματα του αναγνώστη, ο οποίος στην καθημερινότητά του χρησιμοποιεί τις συγκεκριμένες ηλεκτρονικές συσκευές και εφαρμογές.

Δ1.

- με τους «Αθλιους» του Βίκτωρος Ουγκώ (εισαγωγικά) → τίτλος βιβλίου
- η διαφορά μου από τον σημερινό έφηβο δεν είναι η εξοικείωση με την τεχνολογία –ζήτημα τεχνικό–, είναι η αποξένωση από τον πνευματικό ορίζοντα του πολιτισμού μας. (διπλή παύλα) → ενσωμάτωση επεξηγηματικού σχολίου του συντάκτη
- Και το ερώτημα είναι: τι θεωρεί η γενιά των σημερινών εφήβων ότι είναι απαραίτητο για την καλλιέργειά της; (διπλή τελεία) → παράθεση του ερωτήματος του συντάκτη με εμφατικό τρόπο

Δ2. Προσωπική μαρτυρία → «Όταν δεκατριάχρονο παιδί το έσκαγα από το σπίτι μου για να παρακολουθήσω τους Στόουνς στη συναυλία τους στο γήπεδο της Λεωφόρου, μέσα μου είχα δημιουργήσει ένα ολόκληρο πλέγμα επιχειρημάτων για να δικαιολογήσω την πράξη μου.»

Ο συντάκτης του κειμένου αναφέρει μία προσωπική μαρτυρία από τη ζωή του ως εφήβου, προκειμένου να καταδείξει ότι και οι παλαιότερες γενιές ήταν επαναστατικές και απείθαρχες. Πρόθεσή του είναι να προσελκύσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη με πρωτότυπο και ελκυστικό τρόπο, προσδίδοντας στον λόγο του βιωματικό χαρακτήρα και εξομολογητικό τόνο. Με την προσωπική μαρτυρία, ο συντάκτης αιφνιδιάζει τον αναγνώστη, δημιουργεί περιέργεια, επικοινωνεί άμεσα μαζί του, αποκαλύπτοντας προσωπικές του εμπειρίες και σκέψεις.

Έξυπνα και Εύκολα!

Δ3.

- **Α' ενικό ρηματικό πρόσωπο** → «Όταν δεκατριάχρονο παιδί το έσκαγα από το σπίτι μου για να παρακολουθήσω τους Στόουνς στη συναυλία τους στο γήπεδο της Λεωφόρου». Το α' ενικό ρηματικό πρόσωπο προσδίδει στον λόγο βιωματικό χαρακτήρα, προσωπικό και εξομολογητικό τόνο. Καθιστά το κείμενο πιο οικείο και άμεσο, μειώνει την απόσταση πομπού και δέκτη, καθώς μέσω αυτού ο συντάκτης καταθέτει προσωπικά βιώματα.
- **Α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** → «Η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε εμάς και στους επιγόνους μας είναι ο «πνευματικός ορίζοντας». Με το α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, ο συντάκτης προσδίδει συλλογικό χαρακτήρα στα λεγόμενά του, εντάσσοντας τον εαυτό του σε ένα ενιαίο σύνολο ανθρώπων που διαφέρουν από τη νεότερη γενιά.
- **Β' ενικό ρηματικό πρόσωπο** → «Είναι δυνατόν να φέρεις αντιμέτωπο έναν σημερινό έφηβο με τους "Άθλιους" του Βίκτωρος Ουγκώ...». Το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο προσδίδει αμεσότητα στο κείμενο, ενώ καθιστά το ύφος ζωντανό και οικείο. Παράλληλα, δημιουργεί την αίσθηση του διαλόγου και διασφαλίζει την επικοινωνία του πομπού με τον δέκτη.
- **Β' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** → «Τι είν' τούτο θα μου πείτε», «Συγκέντρωση είπατε;». Το β' ενικό ρηματικό πρόσωπο προσδίδει αμεσότητα και οικειότητα στο κείμενο, ενώ, παράλληλα δημιουργεί την αίσθηση του διαλόγου, διασφαλίζοντας την επικοινωνία του πομπού με τον δέκτη. Τέλος, σε συνδυασμό με τα ερωτήματα, προσδίδει στο κείμενο ζωντάνια και παραστατικότητα, κινητοποιώντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
- **Γ' ενικό και πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** → «Κάθε "χάσμα γενεών" έχει πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αυτό σημαίνει ότι μεταφέρει στους τρόπους της έκφρασής του μηνύες που παλεύει να τις ξεπεράσει». Το γ' ρηματικό πρόσωπο προσδίδει στο κείμενο αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Ο συντάκτης εκφράζει ουδέτερα και αποστασιοποιημένα τις απόψεις του για το χάσμα των γενεών.

Δ4.

1. Το χάσμα των γενεών στον καιρό μου το εξέφραζαν η μουσική ροκ και η σεξουαλική απελευθέρωση. (Ενεργητική σύνταξη)

Μετατροπή σε παθητική σύνταξη → Το χάσμα των γενεών στον καιρό μου εκφραζόταν από τη μουσική ροκ και τη σεξουαλική απελευθέρωση.

2. Το ζωντανό φλερτ έχει σχεδόν ποινικοποιηθεί. (Παθητική σύνταξη)

Μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη → Έχουμε σχεδόν ποινικοποιήσει το ζωντανό φλερτ.

3. Το σημερινό χάσμα των γενεών προκαλείται από την αδυναμία συγκέντρωσης. (Παθητική σύνταξη).

Έξυπνα και Εύκολα!

Μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη → Η αδυναμία συγκέντρωσης προκαλεί το σημερινό χάσμα των γενεών.

4. Αυτό σημαίνει ότι το χάσμα των γενεών μεταφέρει στους τρόπους της έκφρασής του μνήμες [...]. (Ενεργητική σύνταξη)

Μετατροπή σε παθητική σύνταξη → Αυτό σημαίνει ότι από το χάσμα των γενεών μεταφέρονται στους τρόπους της έκφρασής του μνήμες [...].

- Με την ενεργητική σύνταξη δίνεται έμφαση στο υποκείμενο του ρήματος. Το ύφος γίνεται πιο άμεσο, ζωντανό, παραστατικό και προσωπικό, ενώ ο λόγος είναι πιο καθαρός και κατανοητός, διευκολύνοντας τις διαδικασίες πρόσληψης και κατανόησης των νοημάτων.
- Με την παθητική σύνταξη δίνεται έμφαση στην πράξη ή το αποτέλεσμα της. Το ύφος του λόγου καθίσταται επίσημο, τυπικό, απρόσωπο, ουδέτερο και σοβαρό. Επίσης, ο λόγος αποκτά εγκυρότητα, καθολική ισχύ και αντικειμενικότητα. Το νόημα γίνεται γενικό, αόριστο και ο λόγος πιο σύνθετος.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Νίκος Καζαντζάκης, «Αναφορά στον Γκρέκο»

A1. Ο αφηγητής αναφέρει δύο περιστατικά που θυμάται από την παιδική του ηλικία για να καταδείξει τον σκληρό και οξύθυμο χαρακτήρα του πατέρα του. Το πρώτο περιστατικό αφορά την επίθεση του πατέρα του σε έναν Τούρκο αγά, ο οποίος κακομεταχειριζόταν έναν άνθρωπο («Κάποτε που είδε ένα αγά...κυρίεψε τρόμος»). Το δεύτερο περιστατικό αφορά και πάλι την αντίδρασή του σε έναν Τούρκο, ο οποίος με το όπλο του τρομοκρατούσε τους Χριστιανούς. Ο πατέρας του αφηγητή επιτέθηκε στον Τούρκο, τον έριξε κάτω, τον αφόπλισε και πήρε το όπλο του («Ως νά δεϊ τόν πατέρα μου...τράβηξε κατά τὸ σπίτι»).

A2. Ο πατέρας του μικρού αφηγητή ήταν οξύθυμος άνθρωπος, σκληρός και απόμακρος, τόσο με την οικογένειά του («Ποτὲ δὲ θυμοῦμαι νὰ μοῦ ἴπε τρυφερό λόγο»), όσο και με τους άλλους ανθρώπους («Βαρίσκιωτος, ἀβάσταχτος...κι ἕνας ἴσκιος πλάκωνε τὸ σπίτι»). Ειδικότερα, με τη γυναίκα του και το παιδί του δεν είχε ιδιαίτερα στενές σχέσεις, ενώ ειδικά προς τον γιο του φρόντιζε πάντα να κρατά μία απόσταση και να μην αφήνει να βγουν στην επιφάνεια τρυφερά πατρικά αισθήματα. Από την άλλη μεριά, ως προς την επαφή του με τους άλλους ανθρώπους, ήταν απόμακρος και μοναχικός. Δεν του άρεζαν οι επισκέψεις των γειτόνων στο σπίτι και με τον τρόπο του φανέρωνε τη δυσαρέσκειά του.

B1. Το κείμενο είναι γραμμένο σε α' ενικό ρηματικό πρόσωπο, καθώς ο αφηγητής περιγράφει τις δικές του εμπειρίες και μνήμες από τον πατέρα του στην παιδική του

Έξυπνα και Εύκολα!

ηλικία. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση προσδίδει στο κείμενο έναν προσωπικό και εξομολογητικό τόνο, γι' αυτό και το καθιστά πιο ενδιαφέρον για τον αναγνώστη. Κυριαρχεί η αίσθηση πως το περιεχόμενο της αφήγησης αποτελεί προσωπικό βίωμα του αφηγητή και ενισχύεται κατ' αυτόν τον τρόπο η πεποίθηση του αναγνώστη πως διαβάζει κάτι αξιόπιστο. Μάλιστα, το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από την αυτοβιογραφία του ίδιου του συγγραφέα, επομένως η επιλογή του α' ενικού ρηματικού προσώπου είναι ενδεδειγμένη.

B2. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο αφηγητής κάνει μια αναδρομή στο παρελθόν, όταν φοιτούσε στη Φράγκικη Σχολή της Νάξου και έλαβε αρκετά βραβεία. Ο πατέρας του ένιωσε περηφάνια για τον γιο του και την εκδήλωσε με μια τρυφερότητα απέναντί του. Ωστόσο, επειδή ήταν σκληρός άνθρωπος, ένιωσε ντροπή που εκδήλωσε τη συγκίνησή του και έτσι το υπόλοιπο της ημέρας ήταν απόμακρος με τον γιο του. Μέσω της αναδρομικής αφήγησης, ο συγγραφέας φωτίζει πλευρές της προσωπικότητας του πατέρα του, για να βοηθήσει τον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα τον χαρακτήρα του.

B3. Ενδεικτικά χωρία στα οποία υπάρχει ασύνδετο σχήμα:

- Χαιρετούσε με μισό χέιλι, κάθονταν στη συνηθισμένη θέση του στη γωνιά του καναπέ, πλάι στο παράθυρο της αὐλῆς, χαμήλωνε τὰ μάτια, ἄνοιγε τὴν ταμπακιέρα [...]
- Ξερόβηχαν οἱ βίζιτες, κλεφτοκοιτάζονταν ἀνήσυχα, καὶ με τρόπο, ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα, σηκώνονταν, πατοῦσαν στις ἄκρες τῶν ποδιῶν τους [...].

Το ασύνδετο σχήμα δημιουργεί μια ιδιαίτερη ένταση στον λόγο, προσδίδοντάς του κίνηση, ζωντάνια, ζωηρότητα και γρήγορο ρυθμό. Το ύφος του κειμένου καθίσταται πιο απλό και οικείο, καθώς δίνεται έμφαση σε καίρια και ουσιώδη στοιχεία για την πλοκή και τους χαρακτήρες, έτσι ώστε να γίνονται κατανοητά στον αναγνώστη.

Γ. Ο μικρός αφηγητής δεν είχε ιδιαίτερα στενές σχέσεις με τον πατέρα του, διότι ήταν πολύ αυστηρός και απόμακρος ως γονέας. Ο μικρός Νίκος έβλεπε τον πατέρα του με δέος και αρκετά συχνά τον φοβόταν («τὸν κοίταζα καὶ με κυρίεψε τρόμος»). Σχεδόν ποτέ δεν λάμβανε τρυφερότητα από τον πατέρα του («Ποτὲ δὲ θυμοῦμαι νὰ μοῦ 'πε τρυφερὸ λόγο»), καθώς εκείνος φρόντιζε να είναι πάντα αγέρωχος και αποστασιοποιημένος με τον γιο του, σαν να μην ήταν δικό του παιδί («Σὰ μεγαλώσει ὁ γιός σου»), ενώ δεν εκδήλωνε σχεδόν ποτέ τρυφερά πατρικά αισθήματα («Μὰ εὐτὺς θύμωσε με τὸν ἑαυτό του...κι ἦταν κατσουφιασμένος»).

Για το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, ο μαθητής απαντά με βιωματικό τρόπο. Κάθε απάντηση γίνεται δεκτή, αρκεί να τεκμηριώνεται επαρκώς.

Έξυπνα και Εύκολα!